

- підготування особистостей, що володіють розвинутими організаторськими здібностями, спроможних відповідально і грамотно приймати рішення, що забезпечують гарантію прав особистості, правової і соціальної захищеності громадян;
- формування морально-правових переконань і установок, заснованих на пріоритеті загальнолюдських цінностей[4].

Отже, проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок про те, що питання професійної правосвідомості є предметом особливої уваги, адже рівень правосвідомості працівників поліції відноситься сьогодні до ключових суб'єктивних чинників, які визначають рівень захисту особи, суспільства і держави від антигромадських посягань. Для працівників поліції їх професійна правосвідомість є основною умовою успішної та ефективної реалізації службових завдань і персоналізації внутрішньосистемних управлінських відносин.

Список використаних джерел

1. А.І. Луцький. Правосвідомість юриста як суб'єктивне відображення чинної правової ідеології.// Луцький А.І.// Юр. Часопис НАВС. – К.: НАВС, 2014. – №2. – с.50-60
2. Д.В. Андреев. Правосвідомість у структурі соціально-правової комунікації// Андреев Д.В.// Юр. Україна. – 2013. - №5. – с.11-17
3. О.О. Дякова. Формування правової культури працівників Національної поліції України// Дякова О.О.// Вісник ХНУВС. – 2016. - №2. – с.189-197
4. Особливості взаємовпливу правосвідомості та професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univd.edu.ua>.

**Старший викладач кафедри теорії
держави та права НАВС, к.ю.н.**

Сербіна Наталія Олександрівна

ЮРИДИЧНА ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТУМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Суб'єкт злочину в кримінальному праві – це один з елементів складу злочину, який формує підставу кримінальної відповідальності. У юридичній літературі суб'єктом злочину визнається особа, яка володіє сукупністю ознак, що дають підстави для притягнення її до кримінальної відповідальності [1, с. 106].

Загалом, суб'єкт злочину наділений сукупністю наступних обов'язкових ознак: 1) фізична особа; 2) осудна особа; 3) особа, яка вчинила злочин у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, що закріплено в ст. 18 КК України.

Ознаки суб'єкта злочину є обов'язковими для характеристики суб'єкта будь-якого складу злочину. Відповідно до ст. 22 КК України кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років. Але тут потрібно враховувати, що, по-перше, вчинення злочину пов'язується з часом вчинення злочину, а, по-друге, у кримінальному праві розрізняють два віки кримінальної відповідальності – загальний та знижений. Згідно зі ст. 22 КК України загальний вік кримінальної відповідальності визначений у 16 років (ч. 1), а знижений – у 14 років (ч. 2). Ця норма містить вичерпний перелік злочинів, за вчинення яких кримінальна відповідальність настає за умови досягнення особою чотирнадцятирічного віку.

При умисному знищенні або пошкодженні об'єктів житлово-комунального господарства суб'єкт злочину є загальним.

Розглянемо його ознаки. По-перше, ним є лише фізична особа. Таке рішення законодавця в КК України відповідає принципу персональної, особистої відповідальності кожної людини за вчинене нею суспільно небезпечне діяння [2, с. 99-100] і є традиційним для вітчизняної кримінально-правової науки. Інакше кажучи, кримінальне право, визнаючи суб'єктом злочину лише фізичну особу, розглядає злочин як соціальне явище, а тому послідовно проводить лінію, що суб'єктом злочину може бути лише особа, яка має розум і відносну свободу волі [3, с. 9, 10, 258].

Законодавець України не визнає юридичну особу суб'єктом досліджуваного злочину. Якщо

певна юридична особа заподіяла шкоду, яка містить ознаки складу даного злочину, то відповідальність за неї буде нести фізична особа (конкретна службова особа підприємства, установи, організації), з вини якої була завдана така шкода об'єктам житлово-комунального господарства.

З історичної точки зору, ще у 1927 році Верховний Суд УРСР постановою від 19 жовтня роз'яснив, що «за діючим законодавством у кримінальному порядку можуть нести відповідальність тільки фізичні особи, але ніяк не юридичні особи» [4, с. 14]. Вперше спроба впровадження юридичної особи як суб'єкта злочину у вітчизняне законодавство була здійснена у 1998 році Комісією Верховної Ради України з питань правопорядку та боротьби із злочинністю. У внесеному нею на розгляд проєкті Кримінального кодексу України, статтею 23 передбачалось визнання юридичної особи суб'єктом злочину [5]. Однак, таке нововведення не було підтримане, оскільки оголошення юридичної особи злочинною могло бути несправедливим стосовно працівників підприємства чи організації, які не мають жодного відношення до прийняття злочинного рішення [6, с. 133].

Наступною спробою запровадити кримінальну відповідальність юридичних осіб в Україні став Закон від 11 червня 2009 року «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», який теж не був реалізований на практиці [7].

У січні 2013 року Кабінетом Міністрів України на розгляд Верховної Ради України внесений проєкт Закону України № 2032 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження заходів кримінально-правового характеру стосовно юридичних осіб» [8] та у квітні 2013 року проєкт Закону України № 2990 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб)» [9]. Данізаконопроектибулорозроблено з метою привести національнекримінальнезаконодавство у відповідністьіз такими ратифікованимиміжнародно-правовимиміжгодами, як КримінальнаКонвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією 1999 р.(ратифікована у 2006 р.) [10], Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність 2001 р. (ратифікована у 2005 р.) [11], Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму 2005 р. (ратифікована у 2010 р.) [12], Конвенція про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р. (ратифікована у 2010 р.) [13] та ін.

Як наслідок 23 травня 2013 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» [14], яким КК України було доповнено розділом XIV-1 Загальної частини «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». У цьому розділі чітко визначені підстави застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Зокрема, міститься перелік статей Кримінального кодексу України, за вчинення злочинів, які у них зазначені уповноваженими особами юридичних осіб або за дорученням чи наказом, за змовою та в співучасті, або іншим шляхом до юридичних можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру.

Введення всіх цих законодавчих змін та виконання міжнародних зобов'язань стосується імплементації європейських стандартів в кримінальне право України, але при цьому порушуються основоположні доктринальні положення про склад злочину та відсутня відповідь щодо правової природи заходів кримінально-правового характеру, які мають застосовуватись до юридичних осіб. Цієї думки притримується С.Я. Лихова та розкриває проблематику питання у науковій роботі «Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України»[15].

Таким чином, незважаючи на вже передбачені у розділі XIV-1 Загальної частини КК України норми про застосування заходів кримінально-правового впливу до юридичних осіб, вважаю за правильне притягати до кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства лише фізичних осіб, оскільки за такі злочини кримінальну відповідальність повинні нести конкретні фізичні особи, винні у вчиненні злочинного діяння. Саме їх злочинна поведінка, а не поведінка юридичної особи у цілому, є свідомою, що за наявності певної свободи волі і дає підстави для застосування до них кримінальної

відповідальності. У цьому контексті потрібно прислухатися до думки О.О. Дудорова, який вказує, що принцип особистої, персональної відповідальності за злочин, вчинений винувато, є важливим досягненням людської цивілізації, від якого не варто відмовлятися навіть з огляду на деякі міжнародно-правові рекомендації та багатий, але досить неоднозначний зарубіжний досвід [15, с. 134].

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. / [Ю. В. Александров, О.О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – [вид. 5-е, переробл. та допов.]. – К. : Атіка, 2009. – 744 с.
2. Келина С. Г. Принципы советского уголовного права / С. Г. Келина, В. Н. Кудрявцев. – М. : Ин-т гос-ва и права АН СССР, 1988. – 173 с.
3. Курс уголовного права. Общая часть. Т. 1 : [учение о преступлении] / [под ред. Н.Ф. Кузнецовой и И. М. Тяжковой]. – М. : Изд-во ЗЕРЦАЛО, 1999. – 592 с.
4. Постановление Верховного Суда УССР от 19.10.1927 / Вестник советской юстиции. – 1928. – № 2. – С. 14–21.
5. Проект кримінального кодексу України : внесений на розгляд ВРУ 15.05.98 народним депутатом України Пилипчуком І. М. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : <http://www.rada.gov.ua/zakon/PR1/TXT1/1000/p1029-1.htm>
6. Гуторова Н. О. Проблеми відповідальності юридичних осіб у кримінальному судочинстві за ухилення від оподаткування / Н. О. Гуторова // Вісник національного університету внутрішніх справ. – 2002. – спецвипуск. – С. 131–135.
7. Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень : Закон України від 11 червня 2009 року // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 45. – ст. 692.
8. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження заходів кримінально-правового характеру стосовно юридичних осіб» : внесений на розгляд ВРУ 17 січ. 2013 р. Кабінетом Міністрів України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://www.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45483
9. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб)» : внесений на розгляд ВРУ 14 трав. 2013 р. народними депутатами О. І. Махніцьким, П. Д. Петренком та ін. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://www.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46901
10. Кримінальна Конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27 січ. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101
11. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність від 23 листоп. 2001 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_575
12. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16 трав. 2005 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_948
13. Конвенція про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 трав. 2005 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу до документа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_858
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб : Закон України від 23 трав. 2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 12. – Ст. 183.

15. Лихова С.Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України/ С.Я. Лихова // Юридичний вісник «Повітряне і космічне право» : Т. 4(33). – Київ : Національний авіаційний університет, 2014. – С. 128-132.

16. Дудоров О. Проблема юридичної особи як суб'єкта злочину та її вирішення у проектах КК України / О. Дудоров // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 2. – С. 133–141.

**Доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
к.ю.н., доцент**

Сердюк Ігор Анатолійович

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «АКТ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА» В СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ ПРАВА

При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету з'ясувати існуючий у сучасній юридичній науці плюралізм підходів учених до розуміння поняття «акт застосування норм права».

Огляд наукової і навчальної юридичної літератури, присвяченої проблемі акта застосування норм права, свідчить про відмінність у поглядах науковців щодо розуміння однойменного поняття.

Так зокрема, М. Вороніна під актом правозастосування розуміє правовий акт індивідуального характеру, в якому формально закріплюється рішення державного органу по конкретній юридичній справі [3, с. 417].

Аналіз вищенаведеної дефініції поняття «акт застосування норм права» не відповідає сучасній парадигмі теорії правозастосування в частині суб'єктів, які наділені державно-владними повноваженнями із застосування норм права.

П. Рабінович поняття акт застосування правової норми визначає як спосіб зовнішнього прояву формально обов'язкового правила поведінки індивідуального характеру, яке підтверджує, встановлює, змінює або скасовує юридичні права й обов'язки персоніфікованих суб'єктів у конкретній життєвій ситуації [7, с. 134].

Як позитивну можна оцінити спробу вченого охопити пропонованою дефініцією всі можливі правові наслідки ухвалення акта застосування норм права через його зв'язок із змістом цього рішення, тобто волевиявленням суб'єкта правозастосування, що підтверджує, встановлює, змінює або скасовує юридичні права й обов'язки персоніфікованих суб'єктів у конкретній життєвій ситуації. Водночас, таке волевиявлення, на відміну від нормативного, являє собою припис індивідуального характеру, а тому апіорі не може бути правилом (тобто, загальною моделлю) поведінки.

Російський науковець В. Карташов під правозастосовним актом розуміє офіційний акт-документ, що закріплює рішення компетентного суб'єкта правозастосовної практики по конкретній юридичній справі та містить персонально адресовані й індивідуально визначені обов'язкові юридичні приписи [5, с. 342].

Аналіз вищенаведеної дефініції поняття «акт застосування норм права» дозволяє акцентувати увагу як на його позитивних рисах, так і недоліках. Зокрема, у В. Карташова, на відміну від інших учених, правозастосовний акт закріплює рішення не суб'єкта правозастосовної діяльності, а суб'єкта правозастосовної практики. Це є свідченням того, що за задумом правника, така особа або ж має відповідний юридичний досвід або обізнана з ним у обсязі, необхідному для ефективного здійснення функцій, що є складовою компетенції суб'єкта правозастосування.

На нашу думку, не можна повною мірою погодитись із такою суттєвою ознакою загальнотеоретичної категорії, що розглядається нами, як уміщення в правозастосовному акті лише обов'язкових для всіх адресатів юридичних приписів. Такі приписи можуть підтверджувати, встановлювати, змінювати або скасовувати не лише юридичні обов'язки персонально визначених суб'єктів права, але й їх юридичні права. А останні, як відомо, не носять імперативного (тобто,